

DELA VSKA PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtak pop.; v slučaju praznika dan oprejš — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 150 — Cena: za 1 mesec Din 50, za četrti leta Din 150, za pol leta Din 300; za inozemstvo Din 70 (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročila na upravo Delavskega zbora, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Stev. čekovnega računa 14.900

Kaj smo in kaj hočemo.

Glavni tajnik krščanske strokovne internacionale v Jugoslaviji. Krasna zborovanja v Mariboru, Ljubljani in na Jesenicah.

Pozdrav na kolodvoru.

V torek, dne 9. t. m. je prispel v Ljubljano preko Maribora glavni tajnik Internacionalne krščanskih strokovnih organizacij, nizozemski senator P. J. S. Serrarens. Na kolodvoru so ga prisrčno sprejeli zastopniki Jugoslovanske strokovne zveze in Radniškega strokovnega saveza iz Zagreba. Za Jugoslovansko strokovno zvezo ga je pozdravil njen načelnik tov. Srečko Žumer in naš stari delavski voditelj tov. Jože Gostinčar. Poleg tega je bilo navzočih tudi več članov načelstva Jugoslovanske strokovne zveze.

Mogočno zborovanje.

Zvečer se je vršilo, kakor je bilo napovedano, lepo zborovanje krščanskega socialističnega delavstva iz Ljubljane in okolice, na katerem je govoril o internacionali krščanskih strokovnih organizacij, njenem položaju in delu njen glavni tajnik Serrarens. Zborovanje so posetili tudi številni prijatelji krščanskega socialističnega delavstva. Med drugimi so bili navzoči vseučiliški profesor dr. Andrej Snoj, dalje gg. o. frančiškani dr. Gvido Rani, dr. Angelik Tominec, dr. Roman Tominec in dr. Ačko, dalje g. Janez Kalan, g. Franc Gabrovšek, dr. Miha Krek, tajnik Delavske zbornice Filip Uratnik, dr. Valenčič in drugi. Na zborovanje je poslala močno zastopstvo Strojna skupina papirniškega delavstva v Vevčah. Vlado je zastopal policijski komisar g. Kos.

Zborovanje je otvoril naš sivolasi tovariš Jože Gostinčar. Uvodoma je iskreno pozdravil tovariša tajnika internacionale Serrarensa, ki se je kot prvi od internacionale potrdil k nam v Jugoslavijo. Dalje je pozdravil zastopnika Radniškega strokovnega saveza tov. Rudolfa Petka in vse navzoče. Besedo je takoj povzel tajnik internacionale Serrarens, ki je v svojem temperamentnem govoru izvajal:

Govor tov. Serrarensa.

Bratski pozdravi našemu delavstvu.

Zelo rad sem prišel v Jugoslavijo, ker se mi nudi prilika sporočiti bratske pozdrave krščanskih strokovnih organizacij iz Holandske, Belgije, Nemčije, Francije, Luksemburga, Španije, Ogrske, Švice in Češkoslovaške, bratski organizaciji v Jugoslaviji, ki tvori obenem z drugimi narodi 2 milijona delavcev broječo krščansko strokovno internacionalo. Rad sem prišel k Vam, da Vam govorim o internacionali krščanskih strokovnih organizacij, njenem delovanju in njenih ciljih, da Vas s tem spodbudim k novemu še krepkejšemu in vztrajnejšemu delu za Vaš pokret.

Naša internacionala.

V 10 letih od ustanovitve krščanske strok. internacionale je imela le-ta izvojevati težke borbe. V prvih povojnih letih so imele nanjo in na njeno delo velik upliv napetosti v mednarodni politiki, napetosti, ki so bile ostre po vsej Evropi. Toda zavest skupne usode vseh narodov, uvidenost za nacionalne vrednote, skupnost interesov delavstva vseh držav, posebno pa naš čut internacionalnega krščanskega bratstva so vztrajno in z gotovostjo privedle zastopnike posameznih držav v krščanski strok. internacionali k smotrni in složnemu delu, ter jih združilo v trdno delovno vez,

kar je mnogo doprineslo k sporazumevanju med narodi sploh.

V mednarodnem delavskem svetu.

Posebno polje svojega delovanja je našla krščanska strok. internacionala v mednarodni organizaciji dela, stalnem mednarodnem delovnem uradu v Zenevi in na letnih mednarodnih delavskih konferencah.

Mi v mednarodnem uradu dela.

Tudi tam njena pot ni bila ravna. Pri sklepanju mirovniških pogodb nismo bili zraven. Z njim lastno ponižnostjo so zahtevale socialno demokratske strok. organizacije celotno delavsko zastopstvo v Zenevi zase. Ko smo prvič leta 1921. ta monopol prebili s tem, da je bil odposlan na mednarodno delavsko konferenco krščanski delavski delegat iz Holandije, ki je bil obenem tudi tajnik krščanske strokovne internacionale, je nastal v Zenevi boj, katerega pa marksisti niso mogli izvojevati v svoj prid. Kajti zastopnik krščanskih delavskih delavcev ni bil samo pripuščten na konferenco, ampak je haaško svetovno razsodišče leta 1922. celo razsodilo, da je bilo to imenovanje izvršeno docela v redu.

Ta prvi spopad, kakor je to dobro označil neki izven našega gibanja stoječ list, je bil tako rekoč najuspešnejši propagandni letak za krščansko strokovno internacionalo. Vendar mislimo, da nas socialni demokratje ne bodo stalno tako propagirali.

Sodelovali smo iskreno.

Za tem so se razmere v Zenevi v teku časa znatno zboljšale. Stvorilo se je nekako sodelovanje socialističnih in krščanskih delavskih zastopnikov in je prišlo celo tako daleč, da so se končno voditelji obeh internacional sporazumeli, da pride tudi v druge inštanice, pred vsem v upravni odbor mednarodnega urada dela in krščanski delavski zastopnik.

Marksistični voditelji nas odbijajo in omalovažujejo.

A dasi so bile tekom let v raznih komisijah in v upravnem odboru mednarodnega urada dela zastopane tudi kršč. strokovne organizacije, je strast večine marksističnih zastopnikov proti krščanskemu socialnemu strokovnemu pokretu prevladala nad voditelji amsterdamske internacionale in Stockholmski kongres je sklenil, da tudi za naprej nimamo dostopa v upravni odbor mednarodnega urada dela. Vendar smo mi kot socialni demokratje na stališču, da imajo tudi manjšine svoje pravice.

Vpliv internacionale v svetu.

Naša pozicija v mednarodnem svetu, o kateri pričajo letna poročila direktorja mednarodnega urada dela, njegovo zastopstvo na naših prireditvah, njegova navzočnost na kongresu v Münchenu, nam omogoča v Zenevi pri posameznih vprašanjih, ki se tamkaj obravnavajo, uveljaviti zahteve našega krščanskega delavskega gibanja. Naš vpliv v Zenevi je bil tudi temelj in podlaga uveljavljanju našega pokreta v drugih smereh mednarodnega udejstvovanja, predvsem v gospodarski organizaciji Društva narodov. Tako je Društvo narodov med

drugimi imenovalo v pripravljalni odbor na svetovno gospodarsko konferenco tudi zastopnika krščanskih strokovnih čarjev. Če se pred stalnim sodnim dvorom za mednarodno justico, haaškim svetov. razsodiščem obravnavajo vprašanja, ki se tičejo dela in delavstva, tedaj se prav tako zasliši naša internacionala kakor delodajalci ali marksiisti. Zastopani smo tudi v mednarodnem inštitutu za racionalizacijo, in sicer po enem članu v upravnem odboru. Skoraj ni mednarodnega gibanja, h kateremu ne bi bila vabljena tudi naša internacionala.

Naše gibanje pa boljševidi.

Moskva opozarja svoje pristaše na našo aktivnost in prepoveduje svojim pristašem, da ne smejo biti slepi pred nevarnostjo, ki grozi »delavskemu razredu«, kakor gleda Moskva, »po razdirajočem vplivu kršč. strok. organizacij«. Da pomenimo za boljševidem nevarnost, nam je v čast, toda v čast, katero ocenjujemo pravilno le tedaj, če jo smatramo kot bodrilno, da še močneje in hitreje napredujemo.

Naš porast.

Za močnejši napredek našega mednarodnega pokreta pa nam ni mero-dajen samo negativni razlog, ampak predvsem pozitivni, v prepričanju, da bomo le tedaj odločilno vplivali na razvoj družbe in gospodarstva, če bomo rasli v širino in v globino.

Številke našega članstva v teku teh 10 let niso zrasle, ker smo od treh milijonov delavcev ob haaškem kongresu izgubili 1 milijon v Italiji. Mlado, toda izborna se razvijajoče italijansko kršč. strokovno gibanje je fašistični val zatrl.

Fašizem odklanjamo!

Nočem obravnavati političnih zadev, toda le to naj poudarim, da v Italiji svobode za strokovne organizacije ni več. Svobode delavcev, da si z organizacijami ustvarijo samopomoč, tiste svobode, ki je bila nekdanj razglašena baš iz Rima ven za delavstvo vsega sveta tako mojstrsko v »Rerum Novarum«, tiste svobode v Italiji ni več. Več nočem govoriti o tej državi.

Napredovati moramo!

V vseh državah in deželah, v katerih še ni krščanskega delavskega gibanja, hočemo pripraviti tla za naše ideje, hočemo povedati, kdo smo in kaj hočemo, da bo iz števila 15, v kolikor državah krščanske strokovne organizacije še obstojajo, naraslo to število na 50. V vseh državah, kjer so krščanske strokovne organizacije še šibke, jih hočemo ojačiti, jih vzgojiti, jim pomagati, da bomo s sedanjih preko 2 milijona članstva zrasli na 20 milijonov, da ne bomo več manjšina, ampak večina. Kako bomo to uresničili? Ali bolje je, če zastavim vprašanje: Ali se to more zgoditi?

Nizozemski vzgled.

Vi veste, da povsod kršč. strokovne organizacije niso slabotne. Vi poznate Nemčijo, Nemško Avstrijo, kolikor toliko tudi Nizozemsko. Majhna dežela je to s 7 in pol milijona prebivalcev, od katerih je 2 in pol milijona katoličanov; imamo katoličane in protestante. Katoliška strokovna organizacija ima 150.000

članov (evangeljska 75.000) s 150 tajniki in 140 do 160 nameščenci. Vsaka zveza ima svoj časopis, svoja lastna poslopja. Strokovne organizacije imajo svoj lasten mesečnik, tednike in dnevnik, lastne tiskarne, lastno zvezo za pobijanje tuberkuloze, lasten sanatorij, ki je obenem največji v državi itd. Kaj sledi iz tega holandskega vzgleda za Jugoslavijo?

Kaj so strokovne organizacije.

Strokovne organizacije so organizirana samopomoč delavstva; drugi jih morejo podpirati. Posebno pazno in pomen polagamo na pomoč od strani duhovništva. — Saj pravi »Rerum Novarum« doslovno takole: »Cerkev ne bo nikoli in nikjer odrekla pomoči s svoje strani in bo pomagala tem bolj, čim večjo svobodo bo imela. Naši duhovniki naj prožijo v pomoč vse svoje moči. Dragi bratje, s svetom in dejansko pomočjo jim pojdite z zgledom naprej.« — S tem je za nas katoliške podan temelj za sodelovanje duhovništva v strokovnem pokretu. — Toda delavci morajo sami biti nositelji pokreta in ga tudi sami voditi!

Mi in politične stranke.

Nismo politične stranke. Strokovno gibanje ne sme biti inštrument — orodje kake stranke. To ne govorimo samo v Jugoslaviji, ampak povsod. Imen ne bom navajal. Ozka zvezanost med strankami in delavskim strokovnim gibanjem temu le škoduje! To ni naperjeno proti kakšni stranki. S tem tudi nočemo oznanjati politične brezbriznosti delavstva. Voditelji strokovnega pokreta kandidirajo v političnih strankah le, če je gibanje s tem sporazumno. Zgled: Nemčija! Ko je Stegerwald šel v ministrski svet, je sam takoj odložil funkcijo v strokovni organizaciji. Naši prvi voditelji niso in ne smejo biti nikjer in nikoli politični funkcionarji.

Finančno trdne organizacije hočemo!

Treba pa je strokovnim organizacijam ustvariti tudi zdravo in močno gmočno podlago. Tedenski prispevek mora znašati vsaj enourno plačo. Le tedaj more delavec od organizacije kaj zahtevati. Toda glavna stvar je požrtvovalnost, vztrajnost in smotrno skupno delo delavstva samega. Organizacije ne ustvarjajo strokovni tajniki, ampak sodelovanje vseh.

Naš program.

Le tedaj bomo postali močni, če bomo hoteli biti močni, če se bomo zavedali svoje notranje moči, če bomo vedeli, kaj hočemo.

Vemo, da imamo prav mi najlepša temeljna načela, ki na svetu sploh so in morejo biti. Vemo, da so ta načela krščanska načela, v stanu prinesiti svetu in vsemu človeštvu čim večjo srečo.

Gesla našega dela.

Ali to naše prepričanje nam obenem nalaže dolžnost, da za sprovedbo teh načel tudi delamo

iz ljubezni do delavstva, katerega hočemo povesti iz bede in revščine na višine življenjske sreče,

iz ljubezni do človeštva, ki more uspevati le v solncu božje pravičnosti in ljubezni,

iz ljubezni do Boga, ki ga hočemo na naših ramah ponesti na njegov prestol v središče družbe, ki priznava nad seboj Njegovo vladarstvo docela in vseskozi.

Nismo zadovoljni!

Očitati so in še očitajo nam kristjanom, da ne moremo delavstva osvoboditi iz verig suženjstva in ga dvigati kvišku, ker smo vse preveč obrnjeni v onostranstvo.

A prav zaradi tega, ker verujemo v onostranstvo s sedanjim tostranstvom nismo zadovoljni!

Če delamo na novi ureditvi družbe in gospodarstva, ne delamo tega samo zaradi naših materialnih interesov, ampak zato, ker nam to delo ukazuje Bog!

In vsako stremljenje in delo ter prizadevanje v našem krščanskem strokovnem pokretu dobiva s tem prav poseben značaj in posebno visoko vrednost.

V vseh deželah in v vseh govoricah naj se glasi naše geslo: Prižgite na vseh gorah naokoli plameneče kresove našega časa:

Pravičnost!

Za pravičnost se borimo pri vsakem mezdnem gibanju, vsakokrat ko skušamo, da bo plača družinskega očeta taka, da bo mogel primerno vzdrževati sebe in svojo družino.

Za pravičnost se borimo, če se v imenu družinskega življenja in oprti na svoboden in zdrav razvoj človeške družbe borimo proti delu poročenih žena v tovarnah, proti prezgodnjemu zaposlovanju mladine v tovarnah in če nastopamo za izvajanje osemurnega delavnika.

Za pravičnost se borimo, ko zahtevamo od gospodarstva in države, da dajo delavcu v najtežjih dneh njegovega življenja, v času njegove brezposelnosti zadostno podporo, če se borimo proti predčasemu odpustitvi starejših delavcev in če zahtevamo, da vzdržuje gospodarstvo stotisoče delavcev, ki so zaradi enostranskega izvajanja racionalizacije ostali brez kruha.

Za pravičnost se borimo vsakokrat, če skušamo z mednarodnimi konvencijami razširiti zaščito, ki jo more nuditi država delavstvu s svojo zakonodajo.

Ko je Mojzes prišel z gore Sinaj, je videl židovsko ljudstvo plesati okoli zlatega teleta.

Če opazujemo mi kristjani iz centruma vse svetovne zgodovine, raz Golgote, današnje družbo, tedaj vidimo, kako današnja ljudstva plešejo brezbožen ples okoli zlatega teleta naše dobe: vsemogočnega dolarja.

Temu bogu žrtvuje družba vse dobrine, vso lepoto in vso plemenitost, žrtvuje cvetoče ljudsko življenje, žrtvuje ljudsko moč, njegove običaje, žrtvuje moralo.

Kakor gigantska črpalka črpajo moderna velepodjetja brez ozira na posledice ljudsko moč in zlasti mladino v svoje obrate. Mi se borimo proti takemu gospodarskemu redu, ko dobi delo le tak, ki je oče številnih otrok pod pogojem, da tudi vsi njegovi otroci pridejo kot delavci v podjetje.

Ne ustvarjajo zla karteli, trusti, koncerni, racionalizacija in industrija! Ne! To so le oblike gospodarskega ustroja. V Ženevi se je reklo, da bi tudi te oblike mogle biti dobre, če bi se podredili interesi skupnemu dobru. Ali baš tu je vir in poreklo zla. Baš tega ni.

To so oblike modernega gospodarstva, ki je gospodarstvo samo zaradi profita. Smisel današnjega gospodarstva je največji nesmisel.

Pogosto smo v boju z delodajalci. Leti imajo v današnjem gospodarstvu prav malo besede, ampak so le eksponenti drugih. Kajti odločujoče instance so vendar delničarski zbori, upravni sveti, banke.

Danes vladajoči duh je duh stremjenja po profitu. To je duh, ki obvladuje gospodarstvo, ki vlada človeštvo.

In sedaj vprašam: Ali je to pravičnost?

Ali je pravično, če se mora žrtvovati brezmejnemu pohlepu po profitu nekaterih življenjska sreča milijonov?

Ali je pravično, če produkcija narašča in se dosegajo večji profiti, pa more od te produkcije živeti vedno manj ljudi?

Ali je pravično, če so produkcijski stroški vedno manjši, cene izdelkom pa ostajajo iste ali celo rastejo.

Ali je pravično, če povzroča nadprodukcija bedo brezštevilnih mas?

Ali je pravično, da obvladuje špekulantska borzna igra celotno industrijsko produkcijo, tako da je iz milijardnih izgub na Newyorški borzi nastala za milijone brezposelnih delavcev velika beda?

Ali je ali more biti ali naj tedaj bo cilj gospodarstva, cilj nevzdržnega trdega dela množestvilnih delavcev samo bogastvo nekaterih?

Zaradi pravičnosti se torej bori kršč. strokovna internacionala za novo ureditev gospodarstva, katerega ne bo obvladal samo pohlep po dobičku, ampak bo njega namen zadovoljitev resničnih potreb človeštva.

Naš cilj je nov gospodarski red!

Namesto sedanjega profitarskega gospodarstva hočemo gospodarstvo, ki bo uravnano na potrebe.

Namesto pohlepa po obogatitvi nekaterih ljudi hočemo zadovoljitev resničnih potreb človeštva.

Namesto brezobzirnega gospodarstva gospodarsko močnejših, namesto svet obvladajočega diktiranja borz, hočemo družbo, ki priznava v vsem in vsakomur pravico in jo tudi ščiti.

Človeška družba naj vsakemu, ki postavlja svoje delo v službo splošnosti, tudi možnost doseči pravno in gospodarsko blagostanje.

Človeška družba naj zgradi namesto sedanjega kaosa nov gospodarski red.

Gospodarski red! Beseda je velepomembna. Mi hočemo ustvariti v gospodarstvu mir. Toda s tem nismo za mirovanje! Ne smatramo za mir, če ena stran drugo s silo tira k izpolnjevanju njene volje.

Mir je, kakor lepo pravi nek cerkveni učenik, urejena pokojnost.

O miru v gospodarskem življenju moremo govoriti le tedaj, če so zasužnane pravice in svoboda v vsem in če je gospodarstvo naravnano na njegov pravi cilj, to je zadovoljitev resničnih potreb človeštva.

Današnje gospodarstvo je profitarsko!

Za resnično zadovoljitev človeških potreb pa se briga današnje gospodarstvo bore malo. Gotovo je, da en del gospodarstva služi celokupnosti. Toda to je le postranska stvar.

Glavni cilj je profit. In ker je cilj profit, se ne vpraša po tem, kakšne dobrine potrebuje družba, ampak samo, katere donosajo največje profite. Zato ustvarjajo voditelji gospodarstva s svojo ogromno reklamo umetne potrebe, ki jih vse doslej ni bilo in ki tudi bistveno niso nikake življenjske potrebe, ampak celo zadovoljitvi resničnih potreb nasprotujejo.

Katera je pot k rešitvi?

Tu more pokazati pravo pot k rešitvi le krščanska morala, kajti le v njeni luči moremo prav postaviti vrsto potreb človeštva. Le tako bo gospodarstvo res prišlo do novega reda.

Zato ne zahtevamo samo zaradi lastnih interesov, ampak da gospodarstvo sploh dobi svoj resnični cilj, da se preneha z vsemi tajnostmi v gospodarskem življenju in da pride tu do popolne jasnosti položaja raznih industrij in koncernov, s čemer bo tudi onemogočena špekulantska igra brezvestnih kapitalistov po borzah. Zato zahtevamo prav tako v interesu vsesplošnosti dalekosežno pravico soodločanja delavcev v vseh panogah in v celotnosti gospodarstva. Zato zahtevamo, da narodi ne pustijo ovirati internacionalnega socialnega gospodarskega in političnega sodelovanja po majhnih interesnih skupinah, ampak da vplivajo na vlade in parlamente v smislu iskrenega internacionalnega sodelovanja. Tako stremimo iz današnjega kaosa k novemu redu bodočnosti.

Mi se borimo za nov družabni red, ki bo vsakemu sposobnemu delovnemu človeku zagotovil pravičen del na dobrinah tega sveta,

ki bo smatral njegovo delo ne za orodje v svrhu pridobivanja profitov nekaterih, ampak za dragoceno službo v interesu splošnosti,

ki ga bo kot svobodnega sodelavca cenil v smotrnem gospodarstvu, ki mu bo omogočil, da bo vršil svoje dolžnosti napram Bogu, družini, državi in napram svojemu stanu,

ki mu bo vrnil nazaj veselje do dela in zavest njegove vrednosti.

To je naš veliki mednarodni in krščanski cilj.

Ko je na Golgoti doprinesel Kristus žrtev največje ljubezni, da zadovolji večno Pravičnost, nam je pokazal pot, da se da svet rešiti le, če se obvlada.

Le, če prizna svet večne zakone pravičnosti in ljubezni,

le če svet ne bo več plesal okoli dolarjev, ampak se bo poklonil pred križem,

le tedaj se bo ustvaril nov družabni red, ki bo nudil vsem narodom čim večjo srečo.

Če pa tega ne bo, tedaj naj se svet ne vara, da bo rešil narode pred boljše-vizmom s silo.

Narodi danes nimajo več časa čakati in plesati na vulkanskih tleh. Če naj ne poginejo, tedaj naj imajo voljo ustvariti mir, mir na temelju pravičnosti.

To je smisel našega dela, smisel našega boja. To je smisel, v katerem apeliramo mi, krščanska strokovna internacionala na delavstvo v vseh obratih in tovarnah, na suhem in na morju, v uradih in v delavnicah, na delavke, na našo mladino, na delavstvo Nemčije, Francije, na delavstvo Španije in na delavstvo Čile in na Finskem in tudi na delavstvo Jugoslavije.

Danes se odloča, ali bo svet jutri ena sama ogromna razvalina, ali pa bodo zavzela ljudstva in narodi svoja mesta na solncu. Danes je dan odločitve, danes je dan borbe. Pripravljajte se za borbo in Bog daj zmago!

Govor je prestavil iz nemščine tov. Vilko Pitako. Govornik je bil večkrat prekinjen z burnim pritrdjevanjem vseh navzočih.

Tov. Jože Gostinčar se mu je za njegova jasna in stvarna izvajanja pristržno zahvalil. Obljubil mu je, da se bodo naše organizacije v svojem delu vseskozi držale smernic, ki jih je podal.

Zatem se je javil k besedi pravkar došli opat cisterijan. reda iz Schlierbacha v Nemški Avstriji, g. dr. Alojzij Wiesinger. Njegova izvajanja, ki jih je naslonil na govor tajnika internacionala Serrarensa, je dvorana prekinjala z frenetičnimi aplavzi. Med drugim je dejal:

Govor opata dr. Alojzija Wiesingerja iz Nemške Avstrije.

Za prijateljski pozdrav se iskreno zahvaljujem. Z veseljem sem zaznal sedaj tu pri Vas, da ste kakor z drugimi deželami tudi v živem stiku z duhovnim življenjem Nemške Avstrije, kjer bojujemo prav isti boj za dobro vsega ljudstva kot vi v Jugoslaviji. Veselim se, da smo baš tu v Ljubljani tako edini v naših nazorih.

Mislím, da moremo ta stremljenja v duhu Kristusovem strniti takole: Ne le »delavci vseh dežel, združite se«, ampak prav vsi ljudje smo med seboj bratje! —

Naj se ne združijo le ročni delavci, ampak vsi, ki delajo, so resnični delavci, pa naj se potem imenujejo kmetje ali tovarniški delavci, uradniki ali učitelji, duhovniki ali redovnice. Vsi, ki res delajo, morajo stati skupaj in se v strjenih vrstah boriti proti skupnemu, edinemu sovražniku: to je kapital, to so tisti, ki jedo, pa ne delajo. Če bomo ta naša stremljenja uveljavili, bo nekoč tudi za nas vse skupaj bolje. Vsi hočemo smotno sodelovati, da ta misel enkrat prodre, da pride resnica enkrat v vseh vodilnih glavah do veljave.

Kako hudo nam je, da si mnogi še danes niso v svesti, kako daleč sme iti lastninska pravica, da se upajo še celo v naših katoliških krogih govoriti o »absolutni lastninski pravici« človeka, da prevzame nase tisti, ki ima lastnino tudi dolžnosti.

Zalostni smo, da moramo danes še diskutirati o tem, da je »delavec vreden svojega plačila«. Prav tako smo tudi žalostni, ko naletimo v naših krogih na ugovore, če pravimo, naj dobi delavec efekt svojega dela. In vendar je to samo po sebi razumljivo. Kajti gre za prvo zapoved pravičnosti: »Vsakemu svoje!«

Pa še nekaj: Tako zvan nauk o vrednotah je, za katerega priznanje se moramo tudi boriti, da namreč samo delo ustvarja resnične vrednosti, da je tam, kjer se dviga premoženje, le delo tisti element, ki ustvarja. Ne gremo po potih Karla Marxa, to je le star nauk o delu, katerega mi zastopamo, ki je izražen v sv. pismu in so ga razvili sholastiki. Nikomur ni prišlo preje na misel, da bi o tem dvomil. Le danes, ker so se zavzeli za stvar marksisti, smo zadvomili nad

staro resnico in se ne upamo več povedati, da mora biti središče gospodarstva delovno ljudstvo in ne profit!

Če imamo vse to pred očmi, tedaj moramo reči: Naša dolžnost je, da z vso dušo našega katoliškega prepričanja nastopamo za delavstvo in vse delovno ljudstvo!

Gotovo bo kdo dejal: Kako pa naj se določi, kaj je kdo k produktom dela dal in drugi storil? Na to pravim: »Prav nič ni potrebno, da te deleže točno določimo. Vemo pač vsi, če bivajo v luksuznih palačah imenitno oblečeni ljudje brez vsakih skrbi za življenje in če nasprotno drugi, ki mnogo delajo, nimajo niti najpotrebnejšega za življenje, da je tedaj prav gotovo to največja napaka v porazdelitvi produktov dela. Zato moramo voditi neizprosno boj vse dotlej, da dosežemo pravično razdelitev.«

Mislím, da so to osnovne ideje, ki morajo prevevati nas vse in za katere moramo nastopati z vsem ognjem. Delajmo tedaj v vseh državah za razjasnitev teh temeljnih resnic in če bomo vsi smotno sodelovali, tedaj bo naše katoliško ljudstvo zopet zavzelo tiste položaje, katere mora imeti.

Predsednik shoda tov. Jože Gostinčar se je g. opatu prav lepo zahvalil za njegova izvajanja in misli ter ga uveril, da smo tudi mi z njim enih misli in enega duha.

Ognevit govor tov. Jožeta Gostinčarja.

Tov. Jože Gostinčar je zaključil zborovanje:

»Za Jugoslovansko strokovno zvezo se prav pristržno zahvaljujem tov. tajniku internacionala Serrarensu za njegov današnji krasni govor. Naj bo prepričan, da so njegove besede padle na rodovitna tla. Dolžnost nas vseh je, da v tem duhu delamo v naših kršč. soc. delavskih organizacijah, da jih jačimo vsestransko. Kajti moč naših organizacij je porok za lepšo bodočnost vsega našega naroda! Strumno organizirane krščanske delavstvo je tudi najmočnejše poročstvo za prosep krščanskega življenja med našim ljudstvom. Kakor je že tov. Serrarens povdarjal, polagamo posebno važnost na sodelovanje in moralno pomoč našega duhovenstva. Ni treba hoditi našim duhovnikom v Afriko in Azijo v misijone, tudi pri nas samih doma imamo kraje, ki so potrebni in vpijejo po misijonarjih.

Predvsem pa je največja dolžnost nas delavcev samih, da neumorno in brez ozira na kakršnekoli težave in zapreke delamo po naših organizacijah. Zaključujem to lepo in pomembno zborovanje z željo, da kršč. soc. delavsko gibanje raste in se krepi ter tako postane v vsej Jugoslaviji najjačja opora delavstva v borbi za njegove pravice.«

Naš 70 letni tov. Jože Gostinčar je govoril kot v svojih najboljših moških letih, tako navdušujoče in prepričujoče, da mu je vsa dvorana skoraj nepretrgoma burno pritrdjevala. Tako mladeniško ognjevit nam naš Gostinčar že dolgo ni govoril.

Tajnik internacionala tov. Serrarens si je nato v sredo dopoldne ogledal vse delavske institucije v Ljubljani. Sprejel ga je tudi prevzvišeni g. škof dr. Gregorij Rožman.

Odhod tov. Serrarensa.

V spremstvu tov. iz načelstva JSZ se je tov. Serrarens popoldne odpeljal na Jesenice, kjer se je vršilo v dvorani novega doma zborovanje, na katerem je govoril in je prav lepo uspelo.

V četrtek si je nato ogledal naš Bled, nakar se je zvečer odpeljal z brzovlakom nazaj na Nizozemsko.

Krekova mladina.

Hudajama. Občni zbor Krekove družine se bo vršil 21. sept. ob 3 popoldne v Hudijami v prostorih »Strokovne skupine rudarjev«. Dolžnost vseh članov je, da se obnega zbora gotovo udeležijo.

Vrhnika. Začeli smo z rednimi sestanki, ki se vrše ob četrtkih. — Občni zbor bomo imeli 28. sept. ob 3 popoldne. Vabimo vse prijatelje, da se tega obnega zbora udeležijo.

Pri Škocjanu, blizu jugoslovanske meje, je hotel priti vodja nacionalistov Kukec čez mejo. Naletel je na fašistično patroljo. Enega fašista je ubil, drugega težko ranil, sam se je pa v borbi s tretjim usmrtil.

Jugoslovanska strokovna zveza.

Viničarji.

PLAČA IN DELO.

»Kakršno delo, tako plačilo,« nam je znan pregovor. S stališča delavstva in iz praktičnih gospodarskih ozirav pa velja ta pregovor ravno narobe. »Kakršna plača, tako delo!« Žal da večina delodajalcev tega ne ve, kar je v veliko škodo njim samim in v škodo občege ljudskega blagostanja.

O viničarjih se prerado govori, da svojega poklica ne izvršujejo dovolj vestno; slišati je vinogradnike, kako se pritožujejo, da delavci premalo store, da se ne drže točno delovnega časa, da med delom lenarijo itd. Resnično je v veliko slučajih tako. Toda kaj je vzrok temu? Vprašati se moramo nehote, kaj se godi prav za prav v duši takega delavca, da ne izvršuje svojega dela bolj točno? Samo z očitki lenuhov in delomornežev ne bo rešen ta problem. Predvsem in dani od strani delodajalca vsi pogoji, najprej je treba upoštevati, da-li so po po katerih bi delavec, viničar, res moral dobro delati in bi se mu le potem mogla očitati površnost. Temeljna točka za vsakega, ki dela, je njegovo plačilo, to se pravi, znati mora, zakaj dela.

Plača viničarjev, ki je pri nas v vsakem kraju sicer drugačna, bodisi v denarju ali v naturi, pa nikjer ni taka, da bi viničarji pri njej mogli izhajati in biti zadovoljni, razen če izvajamo nekaj silno redkih slučajev. Premisli naj se, kako morejo viničarji še sploh živeti in gospodariti, ko je njihova denarna plača dnevno 1, 2, 3—5 Din, v boljših slučajih pa 8, 10—12 Din in to ponajveč pri svoji hrani. Kako naj živi pri takem zaslužku 6—8 članska družina, od katere ponajveč delata in služita le po dva ali trije?

Kdo še se upa tedaj trditi, da viničarjem dobro gre? Da za svoje toliko naporno delo še preveč zaslužka prejema ali premalo zanj store? Iz čuta pravičnosti, predvsem iz krščanske, to očitaneje ni, ampak le iz golega pohlepa po večjem profitu. Iz že obstoječe bede hočejo še večjo, seveda tako, ki naj prinese še čim večji »kšeft«. To je razvidno iz dejstva, da se še ta majhen zaslužek odtrgava in zadržuje. Ali ne veljajo potem v takih slučajih in takim gospodarjem, predvsem onim, ki se ponajajo s svojim krščanskim nazorom besede sv. Ambroža: »Kam vas še povede vaša nenasitna lakomnost? Ali hočete imeti samo vi pravico živeti na zemlji? Zdi se, da vam dela revež krivico, ker ima še nekaj posesti, po kateri kopri vaša lakomnost. Menda mislite, da vam je to, kar še ni vašega, po krivici uropano. Da bi vam ne bilo treba gledati sosedne posesti, bi radi razširili svojo last do konca zemlje. Zemlja je bila dana skupno bogatinom in revežem. Zakaj jo hočete imeti samo zase? Kakšno kazen zaslužite, ko ne poznate večje časti, nego gledati nas vse oguljene, ko se v svoji nevolji nad svojimi prenapolnjenimi žitnicami tolažite vsaj s tem, da si preračunavate prihodnje slabe letine. In to imenujete spretnost, previdnost, trgovsko duhovitost. To je lopovstvo, to je podlost, to je brezsrčnost, morate reči. Ne, vi ne gledate prihodnje nesreče, da bi jo zdravili; vsi prežite na našo lakoto, da bi jo izkoriščali. No, kako se naj to imenuje? Ali je to trgovina ali tatvina? Podobni ste roparju, ki čaka ugodnega trenutka, da podere potnika v goščavi in ga zadavi. Prokleti oderuhi! Vnebovpijoče obrestni jemljete od naše nesreče in sami ustvarjate stiske, iz katerih srkate dobiček. Vaš dobiček je naš pogin.«

Sicer dobi viničar poleg navedene denarne plače tudi stanovanje, ako se v poedinih primerih to še more imenovati stanovanje, več ali manj deputatne zemlje in še nekatere ugodnosti tu in tam, vendar pa vse skupaj ne odtehta višine tiste viničarjeve plače, ki mu gre. Dokaz za to je pač beda večine viničarskega ljudstva, katere se vključ svojih največjih skromnosti in marljivosti ne more otrestiti. Če bi vsaj en dan skušali taki vinogradniki sami kopati trdo zemljo v vinogradu in prenašati na hrbtu škropilnico, kot mora viničar cele tedne in mesece, bi jim takoj minila volja zabavljati in bi obenem tudi prišli do prepričanja, da viničarji za svoj zaslužek store celo preveč, nikakor pa ne premalo.

Naši vinogradi so v resnici potrebni boljše nege in bolj skrbnega obdelova-

nja, če se hoče dobiti večji donos. Predvsem je tedaj zato potrebno večjih viničarjev. Vsa praksa in še taka strokovna naobrazba viničarjev nič ne pomaga, če bo pri večini vinogradnikov še kar naprej veljalo geslo »Delo opraviti brzo in najceneje.« Vinograd in kamnolom. Kdo naj še dela s tistim veseljem in razumom, kakor so tega baš naši vinogradi tako potrebni, če ni pri tem človeku vredne eksistence. Kateri uradnik bi mogel vedno opravljati vestno svojo službo, če ne more živeti od nje? Kateri kmet bi imel še veselje do »grunta«, če samo gara in orje, žetve pa bi nikoli ne bilo in bi estajal celo brez kruha tako letos, drugo leto in kar naprej?

Nekdo je omenil, da bi moral delati bolj iz ljubezni do Boga, kakor pa vedno samo za plačilo. Kot kristjani priznavamo, da je treba vse težave življenja, tako tudi delo, prenašati Bogu vdano. Ugotavljamo pa, da viničarji itak takega dela veliko storimo, gotovo od vseh največ, ker se že dostikrat vnaprej ve, da pri nekkih delih ne bo prav nobenega plačila zato. Tedaj bi tudi pri takih gospodih moralo biti razumevanje, da se odtegotovanje ali zadrževanje za služka, pa bodisi komurkoli, niti njim ne šteje v krščansko čednost, ampak je to vnebovpijoči greh, s katerim bi se vsaj ne smeli omadeževati tisti, ki so poklicani voditi druge na pot do božje Ljubezni.

Če tedaj hočete od viničarja več zahtevati, ker to smatrate iz gospodarskih ozirav potrebnim, tedaj mu dajte pravično plačo. Ne samo dolžnosti, pravice pa nobenih. S tem, kako plačilo kdo prejema, obstoja tudi vzporedno njegova moralna odgovornost pred Bogom in pred ljudmi in se mu ustvari vprašanje, ali dobiva svojo plačo na pošten ali na nepošten način. To tudi vidimo povsod tam, kjer je viničar res pravično plačan. Tam so vzorni vinogradi, in kar je najprej, tam stoji viničarji gospodarsko dobro, tam tudi hočejo in se potrudijo, da si to dobro ohranijo, kar je v korist v prvi vrsti zopet dotičnemu vinogradniku samemu. Dajte nam najprej naše pravice, to je pošteno primereno plačilo, nikar pa nam ne odtrgavajte še tega, potem šele lahko zahtevate svoje in tedaj bo taka zahteva po boljšem in vestnejšem delu tudi opravičena. »Kakršno plačilo, tako delo,« taka je parola v praktičnem življenju po vsem svetu. Prisilno delo ne prinaša uspeha in se poseben v vinogradih izvajati ne da.

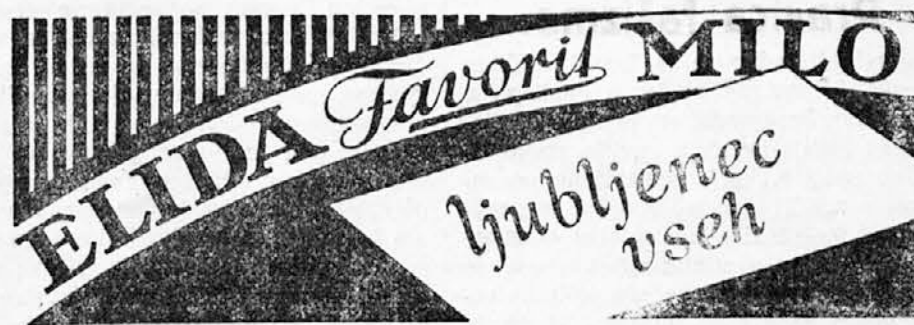
Iz centrale.

V avgustu je bilo plačanih iz podpornega sklada 33 bolniških, 6 nezgodnih, 10 poročniških in 5 posmrtninskih podpor. Člani se opozarjajo, da plačajo zaostalo članarino in skušajo še na zimske mesece misliti. Ako kateri ni dobil časopisa, je bil vzrok v tem, da ni imel plačane članarine, ali pa niso blagajniki skupin pravočasno odposlali obračuna. Le kdor ne doguje članarine, takemu se časopis naroči. — Ustanovili smo si »Zavarovalni sklad živine«, kar nam more zelo pomagati v nesreči pri goveji živini s podporami. Odvisno pa je sedaj od naših članov, koliko se bodo važnosti tega sklada zavedali. Sedaj naj vpišejo člani pri svojih zaupnikih število glav svoje živine, stare od 3 mesecev naprej in naj plačajo od vsake glave 5 Din pristopnine, katero naj blagajniki s seznanom članov-zavarovancev pošljejo centrali. Ko bo pristopnina skupaj zbrana in število glav zavarovane živine določeno, bomo odmerili članarino za prvi slučaj nesreče, katerega pa bo po svoji višini pač taka, kolikršno bo število zavarovane živine. Ako bo to število večje, manjša bo članarina, ki se bo pobirala le v slučajih nesreče in ako bo postal fond izčrpan. Delajmo za svoje gospodarsko zboljšanje! — Načelstvo.

Zborovanja.

31. avgusta je bil nad vse lep sestanek skupine Sv. Peter pri Mariboru. Pristopilo je več novih članov. 7. septembra je bil lep sestanek skupine Sv. Miklavž pri Ormožu. 14. septembra se bo vršil sestanek skupine Zavrč v stari šoli. — 21. septembra ima sestanek skupina Kapa po rani sv. maši v gostilni g. Lukovnjak, popoldne ob 2 pa skupina Gornja Radgona v gostilni v Črešnjem. — 28. septembra bo ustanovni sestanek pri Sv. Marjeti ob Pesnici, kjer si žele ododni viničarji ustanoviti strokovno organizacijo. Popoldne ob 2 bo ustanovni občni zbor skupine Zgornje Hoče.

Zastopniki naših izseljencev iz Francije in Westfalske so informirali o svojih potrebah ministrstvo socialne politike, bana dravske banovine in knezoškofjski ordinarijat v Ljubljani.

Kupčije s cerkvenimi prazniki.

Jesenice, 9. septembra.

Kakor smo že poročali, hoče KID ukiniti nekatere cerkvene praznike, tako da bi bilo delavstvo tudi ob praznikih prisiljeno delati kot ob navadnih delavnikih brez kakšnega poviška. Po zakonu o zaščiti delavstva ne more niti delavstvo samo odločati, ob katerih praznikih se dela ali ne dela, ker § 12. zakona določa, da delo mora počivati samo ob nedeljah, za ostale praznike pa se prepušča svobodnemu sporazumu delodajalcev in delavcev, da določijo, ob katerih praznikih se dela in ob katerih se ne dela, kakor tudi koliko časa naj o praznikih traja prekinitev dela.

Med delavstvom in KID obstaja tozadevni sporazum po kolektivni pogodbi, ki določa, da se praznujejo vsi prazniki, kateri so označeni v koledarju kot cerkveni prazniki. Kolikor se morajo ob teh dnevih vršiti neobhodno potrebna dela, pripada delavstvu za to 100% doklada. Ta pogodba je odpovedljiva s trimesečnim odpovednim rokom in šele po tem času izgubi veljavo, če se med tem ni sklenil nov sporazum. Krščansko socialistično delavstvo je kakor vedno tudi sedaj pripravljeno dosledno braniti vsako kršitev pogodbe ali zakona, zato smo tudi sedaj poslali KID vlogo, kakor je bilo razvidno iz predzadnje številke »Delavske Pravice«. Kakor pa nam je znano, so tukajšnji marksisti z glavnim zaupnikom Jeramom na čelu

predlagali KID neke vrste kravjo kupčijo, s tem da so predlagali 8 cerkvenih praznikov, vse ostale pa naj bi delali kot navadne delovne dneve. Kot odškodnino za ostale praznike, ob katerih naj bi se v bodoče delalo brez vsakega poviška, pa naj bi tovarna prispevala v zobozdravstveni fond in bolniško blagajno vsoto v znesku 250.000 Din.

Kakor izvemo, je KID marksistom že odgovorila s tem, da se njihov predlog glede ukinitve praznikov sprejme in da na podlagi tega odreja, da se na praznik 8. septembra v polnem obratu je in da se ukinjajo 100% doklade. Kar pa tiče izrednega prispevka za zobozdravstveni fond, pa bo sklepal upravni svet na eni prihodnjih sej. Kakor se vidi, se je Jeramu zelo mudilo, da se na praznik 8. septembra v tovarni v polnem obratu, le škoda, da se mu to ni tako posrečilo, kot si je to želel.

Kovinarji! Ali je temu treba še kakih pojasnil?

Mi povemo Jeramu samo to, da čeravno smo zaenkrat manjšinska organizacija v tovarnah KID zaposlenega delavstva, take kupčije odločno odklanjamo. Mnenja smo, da se Jeram in njegova organizacija zaveda, da čeravno trenutno predstavlja večinsko organizacijo organiziranega delavstva pri KID, da s tem še ne predstavlja vsega delavstva pri KID. To naj ve Jeram, ve naj pa tudi Kranjska industrijska družba!

Veličasten delavski tabor pri Sv. Joštu nad Dravogradom.

Lepa manifestacija kršč. soc. delavstva se je vršila v nedeljo, dne 7. sept. pri Sv. Križu nad Dravogradom. Čez 300 mož, fantov, deklet in žena se je odzvalo klicu ter prišlo, da pokaže, kako globoko je usidrana krščan. soc. zavest med našim slovenskim delavstvom.

Ob 9 je daroval preč. gosp. dr. Jeraj sv. mašo, pri kateri so zelo lepo peli pevci iz Guštanja. Pridiga je vsem segla do srca, videlo se je, da on v resnici čuti z delavstvom in njegovim trpljenjem. Naj mu bo za te lepe besede izrečena naša iskrena zahvala.

Tabor je otvoril in vodil tov. J. Kugovnik, bivši obl. poslanec in star pobornik za delavske pravice. Po običajnem pozdravu je povzel besedo naš priljubljeni tov. prof. Prijatelj. Uvodoma je omenjal delo posameznih strok. organizacij in povdarjal, da so in vodijo socialdemokratske organizacije židje, pa najsi bo to v Nemčiji ali drugod. Tudi ruski boljševizem ni delo ruskega mužika, marveč nemških židov. Naša soc. demokracija se še vedno ne more otrestiti nemškega duha. Popolnoma nekaj drugega so Francozi in Angleži. Na kongresu leta 1921 je izjavil francoski socialistični voditelj: Jaz sem najprvo Francoz, potem šele socialist. Angleška delavska stranka vključ težavam dela samo za državne interese in ji je domovina, država nad vse. Pri nas tega nismo delali. Šele po 6. jan. se je v tem oziru obračati na bolje. Da smo mi čutili potrebo po veliki združitvi Jugoslovancev, znači že ime naše organizacije. Pokojni dr. Jan. Ev. Krek je že pred 30 leti gori in delal na združitvi slovanskih narodov. Izjave najvišjih predstavnikov države nas uverjajo, da bodo tudi za delavstvo nastopili boljši časi. Poluradni list dravske banovine »Jugoslovan« je prinesel lep članek, v katerem zelo lepo naglašava, da bo treba dobiti čim več tovarn v naše roke, kajti šele potem bo mogoče tudi našemu delavcu priboriti boljši zaslužek in mu dati primerno eksistenco. Ploskanje in navdušeno pritrjevanje je bilo znak, da je govoril vsem iz srca.

Nato se je oglasil k besedi tov. tajnik

J. Rozman, ki je govoril o delavski prosteti in gospodarstvu. Naglašal je tri najvažnejše faktorje, ki bi morali spremljati in voditi naše delavstvo v vsem njegovem življenju. 1. Dom in šola. 2. Mladinske in strokovne organizacije. 3. Gospodarske organizacije. Dom in šola sta prva, ki polagata temelje, zato morata biti v resnici prežeta duha Kristusovega, ker le tedaj je mogoče vzgojiti dobro mladino. Ako se ponesrečijo osnovni temelji vzgoje, potem tudi mladinske in strokovne organizacije ne dobijo dobrih delavcev ter pri tem trpi vse delavstvo, kar se ravno v današnjem času posebno opaja. Toda še dalje gre naše delo v gospodarsko življenje, kajti naš boj in cilj ni samo, da veliko govorimo, ampak da tudi delamo za osvoboditev delavstva iz teh žalostnih razmer. To so pa predvsem naše konzumne zadruge in posojilnice. Tukaj je pa še bolj kot prej treba imeti sposobnih in treznih mož, ki razumejo, da je spas našega delavstva v tem, da samo skuša vsepovsod sodelovati in si tako na strokovnem kakor gospodarskem forumu pribori svoji pravice. Od dne 3. t. m. zelo lepo pove »Slovenec« v uvodnem članku »Dajte nam značajev«, da ni samo visoka izobrazba in doktorski naslov vse, marveč da je poleg vsega tega treba vzgajati srčno kulturo, ki se odraža v plemenitosti in v tem, da smo zelo dobri. Tega pa nam ravno manjka, zato taka praznота in toliko gorja v vsem javnem in zasebnem življenju. — Za svoja izvajanja je žel burno odobravanje. Tov. Kugovnik se je obema zahvalil in zaključil lepo uspeli tabor. Po taboru so pevci zapeli himno »Vseod Boga«, kar je dobro razpoloženje še povečalo. Med navzočimi je bilo opaziti mnogo delavcev, ki prej niso zahajali v cerkev. Vsekakor je to lep in vesel pojav.

Pri komunističnem procesu v Mariboru so bili oproščeni vsi obtoženci.

Trgovsko bolniško in podporno društvo je kupilo v Ljubljani dr. Sleimerovo vilo, ki jo preuredi v sanatorij za svoje člane.

Pravica fašizma.

Pretekli teden se je izvršil v Trstu proces, ki mu ne najdemo enakega v zgodovini. Pred sodiščem je stalo 13 Slovencev radi veleizdaje, sodilo pa je izredno sodišče, ki je sestavljeno po zakonu o zaščiti države. Sodišču je predsedoval fašistični — ne vojaški — general Cristini, ki ni nikak jurist, ampak je prišel do svojega zvenečega primka radi zgodovine svojih junaštev, ki jih je uganjal s svojo centurijo, in ki so obstojala v zažiganju domov, kjer so se shajali nekoč predvsem marksistični in krščanski delavci.

Obtožnica je očitala obtožencem vsa dejanja, ki so se zgodila zadnje čase v Primorju. Italijanski časopisi so poročali, da so obtoženci priznavali dejanja, take napad na italijansko tiskarno, poskušene požige šol ter napade na miličnike in eden od obtožencev je baje napisal celo obžalujoče pismo. Seveda moramo povedati, da so imeli dostop v razpravno dvorano le fašistični novinarji, miličniki ter ljudje s fašistično vstopnico in ni mogel svet zvedeti drugega kot to, kar so poročali fašisti. Sodišče ni imelo za obtožena dejanja nikakih prič niti dokazov, v kolikor so pa priče nastopale, so bili to sami uradni organi.

Obtoženci so bili tudi med razpravo zaprti v kletki in uklenjeni vsi na eni verigi, na strani vsakega pa je stal še en fašist. Fašizem je skušal na eni strani obtožence smešiti po svojih listih, ko je opisoval, kako hite kot blebetavi otroci pripovedovati svoje grehe, na drugi strani jih je pa slikal kot največje tolovaje in nevarnost za državo in je temu primerno tudi sodil.

Na smrt: Bidovec Ferdo, Valenčič Alojz, Miloš Zvonimir in Marušič Franc, ostale pa na zaporno kazen od dveh do 25 let in Špangerja na dosmrtno ječo. Fašistični sodnik je tako sodil kot zagrižen pristaš fašizma, ki trdi, da je Primorje od pamtiveka italijansko, da prava Italija seže še preko današnjih mej, dočim je bivši italijanski ministr. predsednik Nitti sam zapisal, da je Julijska krajina slovenska. Še celo zagovorniki obtožencev niso v svojih zagovorih za-

govarjali, ampak po večini le proslavljali Italijo in fašizem, največ so si še drznili prositi fašizem za milost za obtožence, katerih kaznovanje je za Italijo ponižanje, nobeden izmed njih pa se ni vprašal, kaj je bil vzrok revolucionarnosti obtožene mladine. Fašizem seje od početka svojega nastopa vihar. Stopnjevanje je uničil slovensko kulturo od šole pa do ljudskih prosvetnih in gospodarskih organizacij. Slovensko ljudstvo ne čuje nikake nove italijanske kulture, ampak le razvoj svoje lasne. S tem mora večinski narod računati, ne pa omalovaževati. Zato se Italija ne sme čuditi nad pojavi Bidovec in ne bi se smela čuditi, če bi postal ves slovenski narod v Primorju komitski. Slovenstvo se brani, ker se izvaja nad njim večje nasilje, kot so ga izvajali Turki nad balkanskimi Slovani, ker ni svobodno ne politično, ne nacionalno, ne kulturno, niti ne v cerkvi.

Šikaniranje rudarjev.

Laško-Hudajama, 7. sept.

Javnost naj sodi, ali ima delavstvo pravico, da reagira na tako kruto ravnanje, kakršnega se poslužuje vodstvo tukajšnjega rudnika. Tu navajamo nekaj primerov: Izdan je bil razglas, da bo vsak rudar, ki v soboto, ponedeljek ali plačilni dan naredi »blau«, to je opusti delo, odpuščeno. Dopusti se dajejo samo v smrtnem slučaju. Nadalje bo odpuščeno vsak, ki ne bo dal znamke na voziček.

Delavec se priganja in pri tem priganjaškem sistemu kljub najboljši volji narediti vse po želji vodstva, lahko pozabi, da enkrat ne obesi znamke na voziček ter je zato odpuščeno. Zaradi tega pa, ker ni bilo znamke na enem vozičku, podjetje prav nič ne trpi, ker so znamke samo zato, da se ve, koliko se dobi premoga iz raznih premogovnih slojev in kakšen premog se v istih naklada.

Odpuščeno bo tudi vsak, ki bo med premog nakladal razne zmesi, ki so v slojih med premogom. Te plasti jalovine, krovnine itd. so včasih tako zmešane med premogom, da jih mnogokrat ni mogoče zbrati in tudi ni prostorov, kamor bi se odlagale. Toda ali je mo-

goče ali nemogoče, delavec bo odpuščeno, tako pravi razglas. Te šikane se prenašajo tudi izven rudnika. Tako bi bili očetje tistih otrok, ki bi pobirali sačje pri okoliških posestnikih, odpuščeni in če prebivajo v rudniških stanovanjih, vrženi na cesto. Menimo, da naj se v slučaju škode lastnik sadja in starši otrok razgovore radi odškodnine, ter ne razumemo, kako se more vodstvo rudnika v tej zadevi postaviti za krutega sodnika. Tu je vsak dobrodošel, samo da toži rudarje. Za vsak tudi najmanjši prestopok je odpust, to je najvišja kazen, kakor preki sod. To se pravi, da bi taki gospodje, če bi imeli pravico, na smrt obsodili šoferja, ako vozi namesto 30 50 km, kolesarja, ki v mraku ali v temi brez luči kolesari, lastnika psa, ako slednji nima znamke itd.

Ako oni, ki je zaradi enega izmed prej navedenih vzrokov odpuščeno, gre prosit za zopetno sprejetje k g. ravna-

telju, mu isti ne pusti govoriti, pravi, da vsi delavci lažejo ter kriči nad njim, tako da ima revež delavec vtis, kakor da stoji pred nadutim avstrijskim častnikom v času bivše vojne.

Nastane vprašanje, komu v korist so take drakonične šikane. Delavstvu gotovo ne. Ali podjetju? Menimo, da nobenemu. Takim gospodom je v krvi sovraštvo do slovenskega delavca in zato oni ne poznajo pravice.

Pravico si mora rudarsko delavstvo priboriti zakonitim potom. Združiti se mora v močni strokovni organizaciji in tako združeno povedati, da ima tudi delavec po božjih in naravnih zakonih pravico do življenja in sicer do človeka dostojnega življenja. Rudarji moramo povedati, da smo del slovenskega naroda, da smo državljani jugoslovanske države, ter ne pustimo, da bi se z nami ravnalo kot s sužnji in razbojniki.

Usnjarska in čevljarska zadruga „RUNO“ r. z. z o. z. v Tržiču

Izdeluje
vsakovrstne ovčje
in kozje kože, kakor tudi
barvano usnje, za
površnike

Postrežba točna.

Cene solidne.

RADIO

JOŽE MARKEŽ, JESENICE
Solidna postrežba. Dobi se tudi na obroke.
Oglejte si stalno radio razstavo!

Pierre l' Ermite:

Kako sem ubila svojega otroka

Vihra jim je trgala glas in ga raznašala kakor vse drugo.

Dominik bi bil takoj rad vedel, kje je deklica. Obšel je svetilnik, pogledal k čuvaju — tam je našel uja, ki se je grel pri bornem ognju iz kravih odpadkov — stopil še k drugemu svetilniku in nazadnje zlezal k trdnjavici ter neprenehoma klical: »Lolita! Lolita! Kje ste?«

Otoček ni bil posebno dolg pa ga je Dominik kmalu prelezal — a Lolite ni bilo nikjer! Ko je prišel nazaj k svetilniku, mu je s površnika curkoma tekla voda. Ker za Lolito ni bil nihče v skrbeh, jih ni hotel razburjati, ampak je sklenil, da še enkrat — sedaj pa prav natanko — preišče ves otok.

Dvakrat ga bi bila burja skoraj vrgla na tla, pa je kar naprej rinil, ker so mu vstajale strašne misli; toda še bolj kot nemir ga je gnal strah ... Lolite ni bilo nikdar nikjer!

Le kje je? Kaj je z njo?

Kaj, če jo je odnesel vihar ali podrl velikanski val? — Dominik je bil ves moker od vode, vendar je čutil, kako ga obliva mrzel pot.

»Lolita! Lolita! Moja Lolitica! ...«

Ali ni videti tamkaj belo piko, ki jo burja pritiska k neki skali? ... To bo čepica ... Lolitina čepica, saj jo dobro pozna in celo diši po njenem parfemu!

Kje je pa ona? Kaj je z njo?

Vsakovrstne misli so mu divjale v razburkani duši. Tedaj se skloni čez zaseko med dvema vzporodnima skalama in zagleda Lolito, ki je čepela na neki poševni pečini nad morjem.

Kako je prišla tja? ... Morje se je dvigalo vedno višje! ... Morebiti je prišla že prej tja in sedaj ne more nazaj? ... Koliko se bo morje še dvignilo?

Poklical jo je:

»Lolita! Lolita!«

Toda deklica ga ni slišala, ker je bila pod njim in je vihar raznesel njegov glas na vse vetrove.

Kmalu se je prepričal, da Lolita ni v nevarnosti, samo če ne bi poskušala zlesti nazaj prek skale — kar je prav poskušala.

Dasi je bila stena precej visoka, se Dominik ni nič obotavljal. Nagnil se je nazaj, da se je s hrbtom dotikal skale, in se spustil oprijemajoč se kolikor je mogel. Tako je pridrsal kakih pet metrov niže, kjer je stala deklica.

Ko ga je zagledala, je skočila pokonci.

»Lolita, kako ste vendar prišli sem?«

Pokazala mu je na ozek jarek pod njima, skozi katerega je grgraje silil močan val.

»Zdaj ni druge pomoči, kakor da počakava!« reče Dominik. »Da bi šla po isti poti nazaj, ni vredno niti poskušati; je preveč nevarno.«

»Jaz sem pa prav tam mislila iti.«

»Saj se mi je zdelo, da bo kaj takega. Zato sem prihitel ...«

»Zelo sem vam hvaležna ... A mislila sem, da več nimam pravice, da bi vas prosila pomoči.«

Umolknila sta, ker v strašnem bučanju ni bilo moči pregovoriti več kot kakšno kratko besedo.

Morje je naraščalo in valovi so že lizali zadnjo izdolbino. Kljub temu nista takoj zapustila tega kraja, ker če bi bila sila, bi lahko stopila še nekaj korakov nazaj. Debelo uro sta tako gledala velikanske valove, ki so se prekopicavali drug čez drugega ... Pri vходу v votlino je curljala voda, burja je žvižgala in prinašala bele pene, kot bi bili sredi najhujše zime.

Od kraja sta stala daleč narazen, a ker je voda brizgala od vseh strani, sta se pomikala drug k drugemu, dasi se Lolita ni hotela premakniti, dokler ji ni rekel Dominik. Kmalu sta bila drug poleg drugega.

Tedaj vidi Dominik, da je Lolita vsa mokra. Kar sram ga je bilo, da ima površnik, ki ni prepuščal niti kapljice vode. Hitro ga ponudi Loliti, ki je drgetala od mraza, a plašča ni marala vzeti.

»Lolita, boste se prehladili!«

»Dominik, ne bom se, ne! Končno pa mi je že vseeno!«

»Nikar tako ne govorite!«

»Govorim kakor mislim!«

V tem hipu velikanski blisk preseka nebo. Lolita je hotela planiti k Dominiku, pa jo je ustavilo bobnenje groma, ki je stresal zemljo in morje.

Vihra je še vedno razsajala, ne da bi naraščala, ker je že dosegla svoj višek.

Dominik ni spustil Lolite z oči. Bila je bleda ko zid, pod očmi so se ji poznale temne proge in ustnice so ji drgetale.

»Lolita, ali vas zebe?« jo skrbno vpraša.

»Da, skoz do srca!« tiho prizna deklica in se ne gane. »Toda še enkrat vam rečem, da mi je vseeno!«

Dominiku se je zasmilila. Približal se ji je kakor četle ali brat in ji začel brisati lase, obraz in roke. Četudi se je branila, jo je vendar prisilil, da je popila nekaj kapljic žganja, ki mu ga je pustil ujec.

Tako sta stala drug poleg drugega in gledala besneče morje. Obema je prišlo na misel, da tudi

v njunih dušah divja taka vihra, ki se, žal, nikakor ne bo in se najbrže ne bo še tako kmalu pomirila.

Za njima je prišel paznik svetilnika in ju našel v zaseki. Lolita je bila od napora popolnoma izčrpana in je naslonila glavo na Dominikovo ramo, da jo je držal kot bi jo bil rešil iz vode.

»Jej, jej, kako ti je ta mladina neprevidna!« je mrmral paznik devaje pipo v žep in se spustil po istem prelazu, koder je pred nekaj urami splezal Dominik.

Devetnajsto poglavje.

Naslednjega dne se morje še vedno ni docela pomirilo. Vendar so se izletniki vrnili domov, dasi je bila vožnja zelo težavna in neprijetna.

Dominik se je takoj po obedu odpravil v »Kermimie«, da vidi, kako je z njegovimi gosti, ki bi bili kmalu ostali na morju.

Vsi so bili izčrpani in utrujeni, a izleta niso mogli prehaliti, čeprav jih je nevihta malo zdelala.

»O, da ste le drugi zadovoljni, potem moram biti jaz kot gostitelj še bolj! Bal sem se, da se vam bo zdel izlet morda preveč buren.«

»Tega pa ne, tega, gospod Dominik!« odvrne Presvesova gospa. »Nepozaben večer! Marsikaterega človek pozabi, snočnega pa se bom spominjala do smrti.«

»Lolita, vi tudi?«

Za odgovor mu je boječe podala roko, ki jo je nekaj trenutkov zadržala v njegovi.

Zatem je mladenič pripovedoval, da je ujec moral leči, ker je bil tako zdelan in izmučen, da ni mogel ni pokonci stati. Takoj davi so poklicali zdravnika, ki je naročil, da dva dni in dve noči sme zaužiti le nekaj malega, kar je za uja najhujše.

Pri odhodu so Presvesovi spremili Dominika do Rdečega zaliva, da bi se prepričali, če se je jeza »njegovega veličanstva morja« že potolažila.

Kakšna razlika od snoči! Kako radosten in prijeten je bil sedaj pogled na morje! Nebo, podobno raztopljenemu srebru, se je na obzorju zlivalo z vodo. Iz prozorne in mlečne meglice so pokukavale drobne modre ali bele cvetlice — ribiške jadrnice, ki so včeraj bežale pred vihro, zdaj pa so se veselo vračale na stara mesta.

Kdo bi rekel, da je takšno pokojno morje pred dobrimi dvajsetimi urami tako hrumele in divjalo okoli otočka, ki se je v daljavi kopal v lahni meglici.

Nato so se poslovili. Dominik in Lolita sta se komaj ločila s pogledi.